

Г. С. Григоренко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. пед. наук О. В. Малярчук

**Особливості вербалізації негативних емоцій у сучасному
англомовному художньому дискурсі (на прикладі роману Ніколаса
Спаркса «Остання пісня»)**

Розвиток гуманістичної лінгвістичної парадигми загалом, а також зростаючий інтерес вітчизняних та зарубіжних дослідників до емоційної сфери людини зокрема, призвів до появи у науці нової галузі мовознавства – емотиології або лінгвістики емоцій. Важливою особливістю емоцій є їх комунікативна здатність. Емоції пронизують усю комунікативну діяльність людини, усі сфери її життя і відображаються на всіх рівнях мови. Дослідження проблематики вербального вираження емоцій є центром уваги вітчизняних та зарубіжних лінгвістів: І. В. Арнольд, А. Вежбицької, М. О. Красавського, А. Н. Леонтьєва та В. І. Шаховського [1; 2; 5; 6; 7]. Важливе місце серед проблем лінгвістики емоцій належить особливостям вербалізації негативних емоцій в сучасному англомовному художньому дискурсі, що і визначає **актуальність** даної роботи.

Метою дослідження є аналіз засобів вербалізації негативних емоцій ANGER / ГНІВ та DISGUST / ОГИДА у романі сучасного американського письменника Ніколаса Спаркса «Остання пісня». Для досягнення цієї мети у статті поставлено та послідовно вирішено такі **завдання**: 1) проаналізувати психологічні особливості негативних емоцій ANGER / ГНІВ та DISGUST / ОГИДА; 2) визначити лінгвістичні засоби актуалізації негативних емоцій ANGER / ГНІВ та DISGUST / ОГИДА; 3) встановити корпус мовних одиниць, які використовуються автором в творі для реалізації емоцій ANGER / ГНІВ та DISGUST / ОГИДА.

Об'єктом дослідження є засоби вербальної актуалізації негативних емоцій у сучасному англомовному художньому дискурсі. **Предметом** дослідження є особливості мовної репрезентації негативних емоцій ANGER / ГНІВ та DISGUST / ОГИДА у романі Ніколаса Спаркса «Остання пісня».

Поняття емоцій, їх класифікація та методи дослідження знаходяться на стадії розробки в сучасній лінгвістиці, що зумовлено складністю та міждисциплінарним характером емоцій як об'єкта дослідження. Найповніше

емоції були досліджені психологічною наукою. Поняття «емоції» визначають як особливий клас психічних станів людини, які виражають її оцінне ставлення до життєвих ситуацій [6].

Необхідно зазначити, що перелік емоцій та емоційних станів не був остаточно встановлений ні в психології, ні в лінгвістиці, що й зумовлює співіснування різноманітних класифікацій. Серед класифікацій емоцій виділяємо класифікацію, запропоновану американським психологом К. Ізардом. Учений виділяє наступні базові емоції: *interest, happiness, surprise, anger, sadness, disgust, fear, shame* та *guilt* та поділяє їх на позитивні (*interest, happiness, surprise*) та негативні (*anger, sadness, disgust, fear, shame, guilt*) [3: 63]. Всі інші емоційні процеси вчений розглядає як комбінації та модифікації вищезазначених базових емоцій.

Згідно з точкою зору російського лінгвіста В. І. Шаховського, існує як мінімум дві семіотичні системи емоцій – «мова тіла» (міміка, жести, поведінкові реакції, зовнішні фізіологічні зміни) і «мовне вираження» (особливі лексичні та фразеологічні одиниці, вигуківі одиниці, специфічна інтонація та порядок слів в реченні), що знаходяться у взаємодії [7: 5]. Вчений стверджує, що первинна семіотична система (невербальна) перевершує вторинну (вербальну) за якістю вираження та комунікації емоцій, а також за коректністю сприйняття їх адресатом.

Згідно з поглядами В. І. Шаховського, вербалізація емоцій здійснюється за допомогою таких лінгвістичних засобів як:

1) *номінація* емоцій (лексичні одиниці, що містять лише поняття про певні емоції); 2) *опис* (опис зовнішньої експресії: міміки обличчя, очей, губ; пантоміміки; тембру голосу, інтонації); 3) *експлікація* (безпосереднє вираження емоцій через: афективи, конотативи та потенціативи) [7: 5-6].

На думку російського лінгвіста І. В. Арнольд, емоційна лексика в мовному плані передається лише через вираження емоційного ставлення мовця до оточуючого. Емоційні слова володіють емоційним компонентом значення, якщо висловлюють певну емоцію чи почуття [1: 80]. Це дозволяє стверджувати, що до сфери емотивності можна віднести тільки лексику, яка виражає емоції, адже такі лексичні одиниці містять у своїй семантичній структурі емоційний компонент. В семантичній структурі мовних одиниць, що номінують та описують емоції, емоційне вираження відсутнє.

В основу класифікації засобів вербалізації емоцій на матеріалі роману американського письменника Ніколаса Спаркса «Остання пісня» покладена зазначена нами вище класифікація емотивної лексики на номінанти, дескриптори та експліканти емоцій.

Психологи тлумачать *гнів*, як емоцію пов'язану з відчуттям образи, несправедливості, морального болю [3: 241]. Переживання гніву супроводжується зміною кольору обличчя (різке почервоніння або ж збліднення), напруженням м'язів шиї, обличчя й рук, розширенням ніздрів, міцним стисненням вуст, гучним мовленням, мобілізацією сил для боротьби або нападу.

Аналіз мовних засобів репрезентації емоції ANGER / ГНІВ у творі сучасного американського письменника Ніколаса Спаркса «Остання пісня» свідчить про те, що вербалізація емоції гніву здійснюється такими лінгвістичними способами як: 1) позначення емоції гніву; 2) опис переживання емоції гніву; 3) безпосереднє вираження емоції гніву.

Позначення емоції гніву відбувається через пряму номінацію емоції гніву, яку переживають персонажі твору Ніколаса Спаркса «Остання пісня». Номінації емоції гніву представлені в матеріалі дослідження трьома лексико-граматичними класами: іменниками, прикметниками та дієсловами. Наприклад, вираження емоції гніву може вербалізуватися лексемами *exasperation, angry, furious, anger, fury, livid, seething, mad*: «Steve could hear Kim's *exasperation*.» [8: 14]; «“How do you know?” she demanded. For the first time, she sounded *angry*.» [8: 16]; «She locks herself in her room and refuses to come out...It makes Mom *furious*.» [8: 18]; «... and unlike most girls around here, she hadn't tried to mask her *anger*.She didn't simmer and she didn't squeal; she was self-possessed.»; [8: 31]; «But Scott, in a *fury*, didn't seem to care.» [8: 36]; «As she stood on the porch, she glared at the officer, *livid* beyond belief.She wasn't just *livid*. She was *seething*.» [8: 39]; «Are you *mad* at me?» [8: 68]. Необхідно відмітити, що лексика номінації емоції інтересу не є емотивною, вона – індикативна, логіко-предметна. В наведених вище, як і в інших назвах емоційного стану гніву відсутній заряджувальний компонент.

Автор описує емоцію гніву за допомогою мовних одиниць, які зображують інтонаційні та мімічні зміни персонажа, який перебуває в стані гніву. Лексику опису емоції гніву можна розглядати як «асоціативно-емотивну», оскільки вона не висловлює емоцію гніву, а викликає асоціації

пов'язані з цією емоцією. Прикладом лексики опису емоції гніву може слугувати такий опис мімічних змін: «Ronnie stared out the window, knowing full well that *her mom's lips had just formed a tight seam.*» [8: 7]; «When Ronnie didn't answer, Kim *scowled at her.*» [8: 14]; «...she said *through clenched teeth.*» [8: 21]; «Scott glared at them, his *jaw clenching.*» [8: 35]; «Ronnie *felt the blood beginning to rush to her cheeks.*» [8: 76]; «Ronnie *threw up her hands in exasperation.*» [8: 112].

Як було зазначено вище, експлікація емоцій відбувається завдяки словам-емотивам, в яких емоційний компонент супроводжує основне логіко-предметне значення. Конотативи належать до слів, які виражають емоції, тобто на відміну від номінації та опису, ці слова належать до категорії емотивності. Автор використовує наступні конотативи *freak, damn, idiot*: «Scott was still hyped up, the adrenaline surging. "I was about to pound that *freak.*"» [8: 37]; «And I hate that I even have to see the *damn* thing anymore!» [8: 62]; « "Why would you believe her in the first place?" "Why?" she wondered. Because I'm an *idiot.*» [8: 120].

Важливо відзначити, що з психологічної точки зору *огиду* визначають як негативну емоційну реакцію відторгнення неприємного відчуття або об'єкта [4: 219].

Проведене дослідження роману Ніколаса Спаркса «Остання пісня», дозволяє стверджувати, що вербалізація емоції DISGUST / ОГИДА може здійснюватися трьома способами: 1) через безпосереднє найменування емоції огиди; 2) через опис переживання цієї емоції; 3) через вираження емоції огиди.

Номінації емоційного стану огиди прямо називають емоцію огиди, яку переживають персонажі твору. Наведемо приклади лексики, що позначає емоцію огиди з твору Ніколаса Спаркса «Остання пісня»: «Her mom *hated* that, which was the main reason she'd done it pretty much nonstop as they'd driven down I-95.» [8: 7]; «No if, ands, or buts about it, was the way her mom had phrased it. Ronnie had learned to *despise* that expression.» [8: 8]; «Ronnie tucked her legs up, *hating* her life. *Hating* everything about this.»; «Ronnie *hated* the piano and swore she'd never play again...» [8: 9]; «He *was sick of* the way she always hung on him whenever they were out in public. *Sick of* her in general.» [8: 27]; «...he *didn't like* people with money... and *didn't like* the way they thought they were better than other people because of it.» [8: 29]; «I'm *sick and tired of* the

way he acts.» [8: 38]; «Well, it makes me feel *sick*. *I hate* that I had to play every single day!» [8: 62].

Автор описує огиду персонажу твору до предметів оточення через актуалізацію прикметників *boring, greasy, disgusting, ugly*: «The interstate was just about the most *boring* stretch of roadway ever conceived. Unless someone was particularly fond of *greasy* fast food, *disgusting* rest-stop bathrooms,... it could lull a person to sleep with its hypnotically *ugly* monotony.» [8: 8].

Автор описує мімічні зміни викликані огидою від побаченого: «She *wrinkled her nose*. So gross.» [8: 19]. Необхідно зазначити, що лексику опису емоції огиди можна розглядати як «асоціативно-емотивну», оскільки вона не висловлює емоцію огиди, а викликає асоціації пов'язані з цією емоцією.

Як було встановлено, емоції безпосередньо можуть виражатися через вигуки, які у своїй семантичній структурі містять тільки емоційний компонент. Прикладами вираження емоції огиди через вигуки в творі Ніколаса Спаркса «Остання пісня» є: «“*Ew!*It’s totally disgusting,” Blaze added.» [8: 51].

Отже, ANGER / ГНІВ та DISGUST / ОГИДА належать до базових негативних емоцій, що вербалізуються в романі Ніколаса Спаркса «Остання пісня» через номінацію, дескрипцію та експлікацію.

Наступні наші дослідження будуть пов'язані з аналізом особливостей вербалізації позитивних емоцій в творі Ніколаса Спаркса «Остання пісня».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык / И. В. Арнольд. — М.: Флинта: Наука, 2002. — 384 с.
2. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / Анна Вежбицкая. — М. : Русские словари, 1996. — 416 с.
3. Изард К. Э. Психология эмоций / К. Э. Изард. — СПб: Издательство «Питер» , 1999. — 464 с
4. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. — СПб: Питер, 2001. — 752 с.
5. Красавский Н. А. Эмоциональные концепты немецкой и русской лингвокультурах /Н. А. Красавский. — Волгоград: Перемена, 2001. — 495 с.
6. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции. — [Электронный ресурс] / А. Н. Леонтьев – Режим доступа:
<http://flogiston.ru/library/leontev>
7. Шаховский В. И. Что такое лингвистика эмоций. — [Электронный ресурс] / В. И. Шаховский – Режим доступа:
http://tverlingua.ru/archive/012/3_shakhovsky.pdf
8. Sparks N. The Last Song / N. Sparks. — Grand Central Publishing, 2009. — 253p.